

MEHMET RÜŞTÜ ÂŞIKKUTLU VE ESERLERİ

Emin ÂŞIKKUTLU*

Hayatı

1901 yılında Trabzon'un Of ilçesine bağlı Uğurlu (eski adı Çifaruksa) kasabasında doğdu. Babası Ahmed Cemaleddin Efendi (1876-1948), annesi Hanife hanımdır (1876-1968). İlk tahsilini diplomalı bir öğretmen ve icâzetli bir hoca olan babası Ahmed Cemaleddin Efendi'den yaptı. Küçük yaşlarda Kur'an-ı Kerim okumasını öğrendi ve erken yaşlarda köyünün hâfiz üstadlarından hıfzını ikmal etti.¹

Arapça tahsilinin yedi yılını aralıksız olarak derslerine devam ettiği köylüsü ve yörenin meşhur müderrisi Çalıkzâde Tahir Efendi (ö. 1924) ile Kasımzâde Hasan Efendi'den (1872-1935); iki yılını da Of'un Sırağağaç (Çalek) köyünde, İstanbul Dârülfünûn Dersiâmları'ndan Çalekli (veya- Güveli) Hacı Dursun Efendi diye bilinen Dursun Feyzi Güven'den (1883-1977) yaptı.²

Dönemin Dârulhilâfe Medreseleri'nin yeniden düzenlenen programları uyarınca tedrisat yapımlarına izin verilen medreselerden Çifaruksa Medresesi'nde otuz yıl müderrislik yapan son devir Osmanlı ulemasından Bakkalzâde İsmail Hakkı Efendi'den (1830-1921)³ Feraiz okudu ve icazet aldı. Ardından mezkûr medresenin imtihanla dördüncü sınıfına kaydolarak tahsiline devam etti. Altıncı sınıfın derslerini ikmal ettiği halde imtihanlarına girmeden önce medreseler kapatılınca (1924)⁴ yukarıda adı geçen Çalekli Hacı Dursun Hocaefendi'den bir süre daha Tefsir, Hadis, Usûl-i Fıkıh, Kelam/Akaid ve Meânî gibi dersler okuyup Ulûm-i Âliye icazetnamesi aldı.⁵ Daha sonra gerek özel hocalardan aldığı gerekse medresede gördüğü dersler, Rüşdiye tahsiline denk sayıldı.⁶

1930 yılında İstanbul'a giderek dönemin meşhur kıraat üstadlarından ders aldı. Bu çerçevede 22 Aralık 1931'de (12 Şaban 1350) Fatih Camii Dersiâmı, aynı zamanda Şehzâde Câmîi Şeyhu'l-Kurrâ'sı ve Kılıç Ali Paşa Camii Vâizi olan Serezli Hacı Hafız Ahmed Şükrü Efendi'den (ö. 5 Mart 1932/27 Şevval 1350) bir müddet tecvid, tashih ve mehâric-i hurûf dersleri aldıktan sonra Kırâat-i Aşere okumaya başladı. Enfal suresinin sonuna geldiğinde bu hocası vefat edince, Tevbe suresinden itibaren mezkûr hocasının yeğeni olan ve Kesikbacaklı İsmail Efendi diye bilinen Serezli Hacı Hâfiz İsmail Hakkı (b. Ârif) Bayrî'den (1905-1972) Aşere okumaya devam etti. Toplam dört ay on günlük bir sürede Aşere'yi bitirdi ve 28 Nisan 1932 Perşembe günü (22 Zilhicce 1350) Fatih Camii'nde Kırâat-i Aşere icazet me-

* Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Hadis Ana Bilim Dalı, easikkutlu@trabzon.edu.tr

¹ Bu üstaplardan biri, Aliyazıcıoğlu Hafız Tahir Efendi b. Muhammed'dir (ö. 1333/1917). Hafızlığını onüç yaşında ikmal ettiğine dair bilgi (bkz., Mehmet Günaydın, Kıraat Alimi Mehmet Rüştü Âşikkutlu'nun Din Eğitimi ve Öğretimine Katkıları, *Dini Araştırmalar*, Ocak-Nisan 2000, c. 2, sy. 6, s. 183), o dönemin tedrisat geleneği açısından değerlendirildiğinde hafızlık için geç bir yaş göstermesi sebebiyle ihtiyatla karşılanmalıdır.

² Hayatı için bkz., Yavuz, Yusuf Şevki, "Güven, Dursun Feyzi", *DİA*, XIV, 328-329, İstanbul, 1996.

³ Hayatı için ayrıca bkz. "Yavuz, Yusuf Şevki, "Bakkalzâde İsmail Hakkı", *DİA*, IV, 545, İstanbul 1991.

⁴ Beşinci sınıftan altıncı sınıfa geçtiğine dair 20 Haziran 1339 tarihli tasdiknamenin aslı Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki özlük dosyasında mevcuttur. Bu tasdiknamedeki notlarına göre, başarı ortalaması pek iyi derecesindedir.

⁵ Dursun Güven imzalı bu icazetname, 25 Nisan 1942 tarihli. Ayrıca Of Müftülüğü, Âşikkutlu Hocaefendi'nin özlük haklarıyla ilgili işlemlerde resmî dayanak olmak üzere 8/8/1942 tarih ve 14 sayılı bir yazıyla Dursun Feyzi Güven'e müracaat ederek bu durumu tevsik etmiştir. Diğer taraftan Âşikkutlu'nun Hacı Dursun Efendi'den aldığı Ulûm-i Şer'iyye ve Funûn-i Arabiyye'ye dair 23 Cemaziyyevvel 1374 (4 Kânunısâni 1370) tarihli başka bir icazet kaydı daha vardır.

⁶ 20. 6. 1941 tarihli Of Müftülüğü'nce onaylı hal tercemesi kağıdı.

rasimi yapıldı. Ardından Takrîb düzeyinde kıraat ilmini de aynı zattan yedi ay gibi bir sürede okudu ve yine Fatih Camii'nde 8 Kasım 1932 (21 Teşrinisâni 1932/22 Receb 1351) Pazartesi günü Takrîb icazet merasimi icra edildi.

Kıraat ilmi'ne dair kural ve uygulamaların rumuzlarla anlatıldığı İbnü'l-Cezerî'nin "Elfiye" türündeki Tayyibe adlı⁷ manzum eserini ise, Fatih Câmîi Şeyhu'l-Kurra'sı ve Sultan Selim Câmîi Baş İmam-Hatibi, Varnalı(hoca)zâde diye bilinen Ahmed Hamdi (b. Abdullah ez-Zekâî) Efendi'den okudu.⁸ Bu süreçte hocalarının sevgi ve takdirlerini kazandı.

Genç yaşlarda köyündeki mahalle mescidlerinde fahri imamlık yaparak görev hayatına başlayan Âşikkutlu, Bafra ve İzmir gibi Türkiye'nin muhtelif yerlerinde hocalık yaptı. Ayrıca hocası Dursun Feyzî Güven'in Sırağağaç (Çalek) köyünde bir süre fahri öğretmenlik görevinde bulundu. 1928 yılında Hademe-i Hayrat bütçesinden maaşlı olarak köyü Uğurlu Büyük (Merkez) Camii İmam-Hatipliği görevine getirildi.

1932 yılı sonlarında İstanbul'dan memleketine döndükten sonra büyük bir arzu ve idealle gayri resmi olarak başladığı Kur'an-ı Kerîm öğreticiliği faaliyetini resmileştirmek amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı nezdinde bizzat girişimlerde bulundu ve 1936 yılında Türkiye'de fahri Kur'an Kursu öğreticiliği yapmak üzere resmî izin almayı başaran ilk kimselerden biri oldu.⁹

Bu görevi yürütmekteyken 8/7/1941'de dönemin Diyanet İşleri Reis Vekili Ahmed Hamdi Akseki imzasıyla "aday vaiz" olarak Of Merkez Vaizliği'ne tayin edildi.¹⁰ Of müftülüğünün önerisi üzerine 18/8/1942'de Reis M. Şerafeddin Yaltkaya'nın onayıyla 3310 sicil numarası ile bu göreve kesin ataması yapıldı.¹¹ 1960'ta kaleme aldığı "İlim-Amel-Cehil" adlı vaaz risalesi Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurulu'nca Âşikkutlu'nun ilmî kudretini gösterir mahiyette bulundu ve dönemin DİB Reisi Ömer Nasuhi Bilmen imzasıyla görevinde terfi ettirildi.¹²

Resmî olarak vâizlik, fahri olarak da imamlık ve Kur'an Kursu öğreticiliği olmak üzere aynı anda üç görevi sürdürürken, başta hafızlık ve Kıraat olmak üzere, Arapça, Tefsir, Hadis, Akâid, Usûl, Fıkıh ve Ferâiz gibi dersler okutmaya devam etti. Cumhuriyet döneminde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından ilk defa açılan Kıraat İlmî İhtisas Kursu'nu büyük bir gayret ve fedakârlıkla 1968 de Uğurlu Kasabası'nda gerçekleştirdi. Daha sonra yine Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 1974-1975 yılları arasında Ankara'da, 1976-1979 yılları arasında İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'nde açılan Aşere-Takrib- Tayyibe İhtisas Kursu'nda hocalık yaptı. 1976 yılında vaizlik görevinden emekliye ayrıldı.

Aynı yerde II. dönem kıraat ihtisas kursu açma hazırlıkları öncesinde 28 Ağustos 1980 tarihinde tedavi amacıyla Trabzon'dan İstanbul'a götürülürken uçakta vefat etti. Cenaze merasimi 31 Ağustos 1980 Pazar günü Türkiye'nin dört bir yanından gelen binlerce seveninin katılımıyla yapılan cenaze merasiminin ardından, doğduğu Uğurlu'da Büyük (Merkez) Câmîi haziresine defnedildi.

Âşikkutlu, kendisiyle barışık, kimlikli, kişilikli, ailesi, çevresi ve toplumla sağlıklı ilişkiler kurup sürdürebilen, güvenilir, yumuşak huylu, şefkatli ve merhametli, yardımsever, kolaylaştırıcı, cömert, misafirperver, cesur, kararlı, sabırlı, düzenli ve tertipli bir kişiydi.

⁷ Tam adı, Tayyibetü'n-neşr fi'l-kırâati'l-aşr'dır.

⁸ İstanbul'da o dönemde kullandığı yukarıda bahsedilen Zübdetü'İ-İrfân'ın son sayfasına kaydettiği Tayyibe rumûzâtı'ndan sonra "(Bu rumûzât) Hocaefendi'nin kitabından alınmıştır; Tayyibe'de de böyledir" notunu 3 Nisan 1932'de düştüğüne bakılırsa, bu tarihte Tayyibe okumaya başladığı söylenebilir (a.g.e., 272).

⁹ Bkz., Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 25/12/1936 tarih ve 2960/705 sayılı ve Başkan Rifat Börekçi imzalı Fahri Kur'an Öğreticiliği İzin Belgesi. Bu yazı üzerine fiilen göreve başlama tarihi 15/1/1937'dir.

¹⁰ D.İ. Başkanlığı Zat İşleri Müdürlüğü'nün 2/6/1941 ve 1593 sayılı yazısına cevaben Of Müftülüğü'nün 20/6/1941 tarihli gerekçeli talebi üzerine D.İ. Başkanlığı'nın 8/7/1941 tarih ve 2161 sayılı ve Başkan Vekili A. Hamdi Akseki imzalı yazısı. Bu yazıya istinaden 17/7/1941 tarihinde fiilen göreve başlamıştır (Bkz., Of Müftülüğünün D.İ. Başkanlığına hitaben yazdığı 17/8/1942 tarih ve 19 sayılı yazısı).

¹¹ D.İ. Başkanlığı'nın 28/8/1942 tarih ve 3460 sayılı ve Başkan: M. Şerafettin Yaltkaya imzalı yazısı.

¹² D.İ. Başkanlığı'nın 28/2/1961 tarih ve 7886 sayılı Ömer Nasuhi Bilmen imzalı yazısı.

Âşıkkutlu'nun hoşlandığı ve ömrünü adamışcasına önem verdiği yegane meşgalesi öğrenci okutmak, mesleki ehliyet ve temsiliyet açısından donanımlı, erdemli, bilinçli, gayretli din âlimi yetiştirmek ve ihtisas alanı ile ilgili eser telif etmektir. Bunun içindir ki, “En zararlı günüm, çocuk da olsa bir kimseye bir sayfa da Kur'an okutamadığım gündür.” derdi. İhtiyaç duyulan veya gündeme gelen ilmi meselelerle ilgili olarak da özellikle son yıllarında “Daha yapılacak çok şey var ama ömür bitti.” diyerek hayıflanırdı.

1974 yılında özel bir dergide yayımlanan mülakatında, yetiştirdiği öğrenci sayısının, hafızlık ve hafızlık talimi yaptırdıkları ile Aşere-Takrib okuttuklarının 1000'e; yeterli miktarda dinî ilim tahsil ederek ayrılanların da 1000'e yakın olduğunu, yani toplam 2 bine yakın öğrenci yetiştirdiğini beyan etmektedir.¹³ 1974 yılından sonra okuttukları da hesaba katıldığında bu sayının 2 bini aştığı anlaşılmaktadır. Yetiştirdiği öğrencilerden bazıları, tarım, ticaret, sanat ve inşaat gibi farklı iş alanlarına yönelmişse de, önemli bir kısmı, din ve eğitim hizmetleri sınıfında görev alarak Diyanet, Milli Eğitim, Adâlet, Üniversite gibi kurumlarda başarılı hizmetlerde bulunmuş ve bulunmaya devam etmektedir. Ayrıca bizatihi öğrencisi veya öğrencisinin öğrencisi olarak onun ekolünden gelen birçok hafız, yıllardan beri çeşitli İslam ülkelerinde düzenlenmekte olan Kur'an-ı Kerim yarışmalarında ilk derecelere girme başarısı göstermiştir. Bu durum, onun Kur'an eğitim-öğretimi ve Kıraat ilimleri üzerindeki otoritesi ve başarısının uluslararası seviyede tescili anlamına gelir.

Ders verme faaliyetleri yanında eser yazma çalışmalarını da sürdürmüş ve önemli bir kısmı Kıraat İlmi'ne ait olmak üzere dini konularla ilgili irili-ufaklı birçok eser kaleme almıştır.

Dindar bir çevrede ve kültürlü bir aile ortamında yetişen Âşıkkutlu'nun öğretmen olan babası, genel kültürü geniş, yöre halkının takdir ve saygısını kazanmış muhterem bir zattı. Bu nedenle, büyük oğlu Mehmet Rüştü'yü o dönemin eğitim-öğretim sistemi doğrultusunda altı yaşlarındayken tahsil hayatına başlatmıştı. Önce Kur'an okumasını öğrenmeye başlayıp hafızlığını tamamlayarak devam eden bu tahsil süreci, aslında hayatı boyu sürmüştür. Kendisi bu durumu, “Altı yaşından beri okurum, okuturum...” diyerek ifade ederdi. Bu uzun süreçte sadece öğrenme ve öğretme göreviyle yetinmemiş, mesleği ile ilgili alanlarda sürekli inceleme ve araştırma yaparak kendisini geliştirmiş, gayretli ve ciddi bir “müellif âlim” hüviyeti ortaya koymuştur. Onun her bir dersi, sadece bilgi aktarımından ibaret kalmayıp, aksine karşılıklı mütalaa ve müzakere meclisi halinde geçerdi. Pasif değil, aktif ve katılımcı bir metodla öğrenciyi motive edip zihnen derse odaklaştırır. Bunun tabii sonucu olarak da pek çok soruya muhatap olurdu. Cevabını doğru ve kesin bildiklerini orada açıklardı. Bilhassa ayrıntılara dair cevabından emin olmadığı hususlar varsa aydınlığa kavuşturuncaya kadar onları araştırır; cevabını bulur, kaynaklarıyla birlikte kaydeder ve öyle cevaplandırır. Kaynağa dayanmayan, kafadan atma/tahmini cevaplar vermezdi. Zihnine takılan veya kendisine sorulan bazı ilmî ve fikhî meselelerin halletmek için günlerce kaynak taraması yaptığı olur, gerekirse yurt dışından bile olsa o konunun uzmanına sorardı. Okuduğu konulara veya kitaplara dair mütalalarda bulunur, önemli gördüğü hususlardaki düşüncelerini ilgili yerlere not ederdi. Bütün bu anlatılanların günümüzde bir çok canlı şahidi bulunduğu gibi, yaşadığı dönemin şartlarına göre zengin sayılabilecek kütüphanesindeki bazı eserlerin sayfalarına kaydettiği açıklamalar, satır aralarına düştüğü notlar veya yazdığı mektuplar da bunu belgelemektedir.¹⁴

Eserleri

Merhum Âşıkkutlu Hocaefendi'nin ilmî hayatının önemli bir bölümü tedris faaliyetleri yanında telif çalışmalarıyla geçmiştir. Bu çalışmalarını, görev, ders, misafir ağırlama vb. meşgalelerden fırsat buldukça ve genellikle gece vaktinde yürütürdü.

¹³ Bkz., *Hakses Mecmuası*, sayı, 126, Haziran 1975.

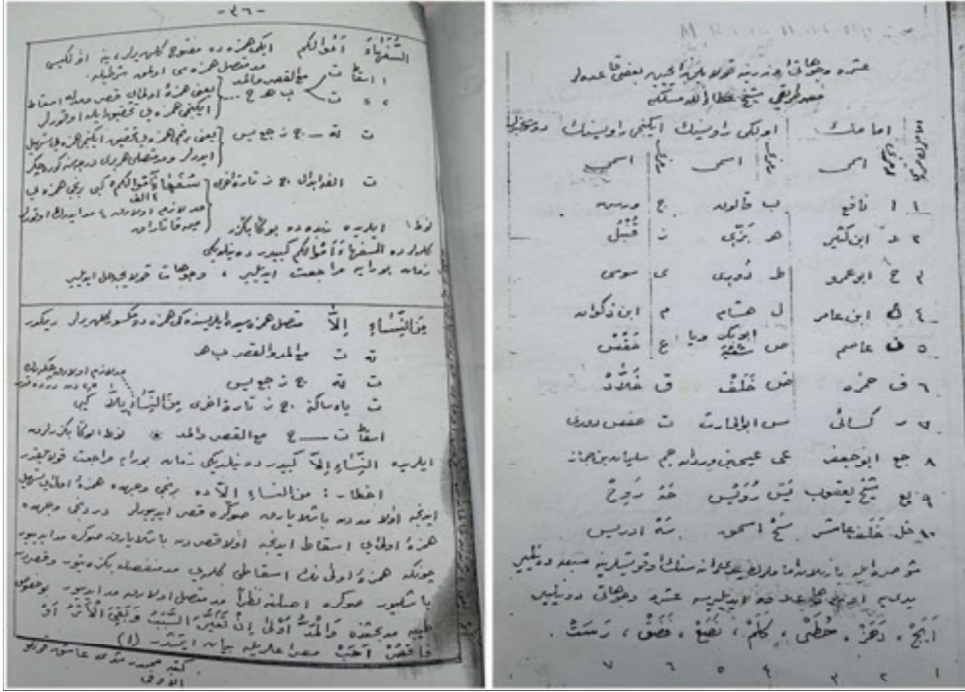
¹⁴ Emin Âşıkkutlu, “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Dini Hayatın İntikalinde Ârif Bir Âlim Oflu Mehmet Rüştü Âşıkkutlu Efendi”, *1. Uluslararası Geçmişten Günümüze Trabzon'da Dini Hayat Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 2016, cilt: 1, s. 183-220.

Elde mevcut bilgi ve belgelerden anlaşıldığına göre ilk telif çalışmasını 1934 yılında gerçekleştiren Âşıkkutlu,¹⁵ bu tarihten itibaren başta ihtisas alanı Kıraat ilmi olmak üzere, dinî ilimlerle ilgili birikimini irili-ufaklı eserlerde bir araya getirmeye gayret etmiştir. Onun telif çalışmaları genel hatlarıyla şu şekilde tasnif edilebilir.

Kıraatla ilgili olanlar

1. Aşere Kaideleri

“*Vukuu Çok Aşere Kaideleri*” olarak da adlandırdığı bu eseri,¹⁶ on kıraat imamı ve onların yirmi ravisinin okuyuşlarının usul ve kurallarını düzenleyen, Kıraat-i aşere bağlamında *Kıraat İlmî'ne Giriş* veya *Kıraat Usul Kitabı* niteliğinde bir usûl eseridir. Bu eserde Kur'an-ı Kerim'in bazı kelime veya ayetlerinde rastlanan temel vecihler kaydedildikten sonra bu teorik bilgi ve prensiplerin açıklamalı tatbikatı, Eûzü-Besmele'den başlayıp Bakara sûresinin 25. ayet-i kerîmesine kadar olan kısımda ayetlerin vücut sûretleri çıkartılmak suretiyle gösterilmiştir. Daha sonra birinci cüzün sonuna kadar kalan kısmın Aşere vücutlarına göre sûreti şematik olarak tamamlanmıştır.

Resim 1: Aşere (Usulü) Kaideleri ilk ve son sayfa

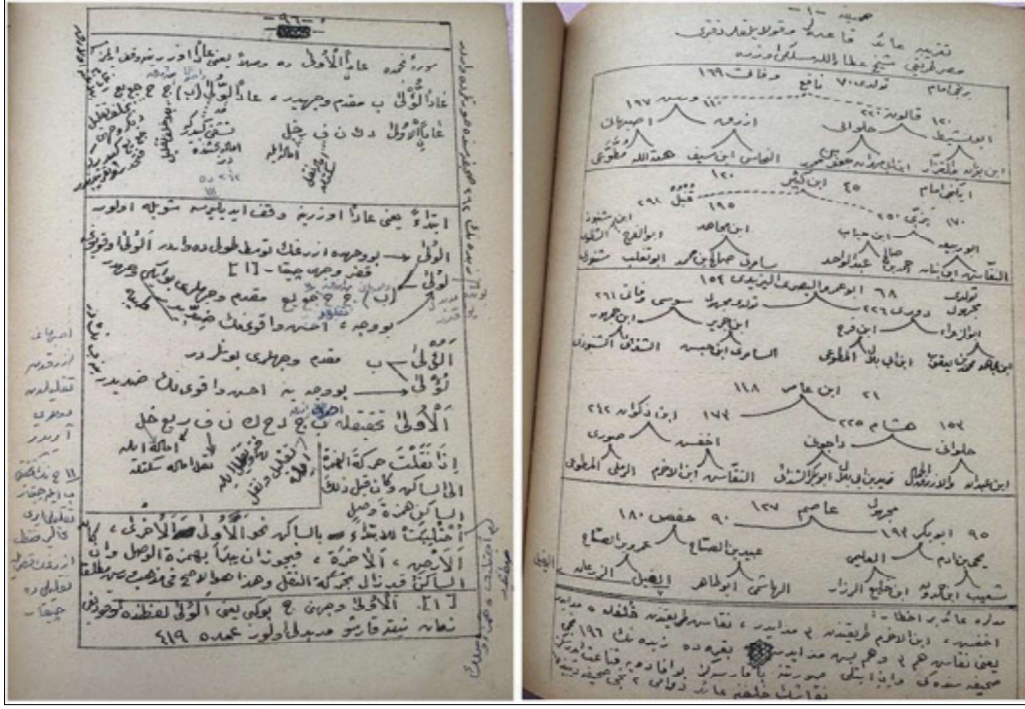
2. Takrib Kaideleri

Âşıkkutlu bu eserini, “*Şeyh Atâullah Mesleği Üzere Takrib'e Ait Kaideler ve Kolaylıklar Defteri*” veya “*Vukuu Çok Takrib Kaideleri*” diye de adlandırmıştır.¹⁷ Kıraat imamlarının toplam seksen tarikle gelen okuyuşlarının usul ve kurallarını örneklerle açıklayan, vücutları müşkil bazı kelime ve ayetlerin vücut suretlerini de ihtiva eden bu eser 109 sayfadan ibarettir.

¹⁵ Bk. *Haşiyeli Tayyibe*'nin kapak sayfasına düştüğü not.

¹⁶ *Haksess Mecmuası*, sayı, 126, Haziran 1975.

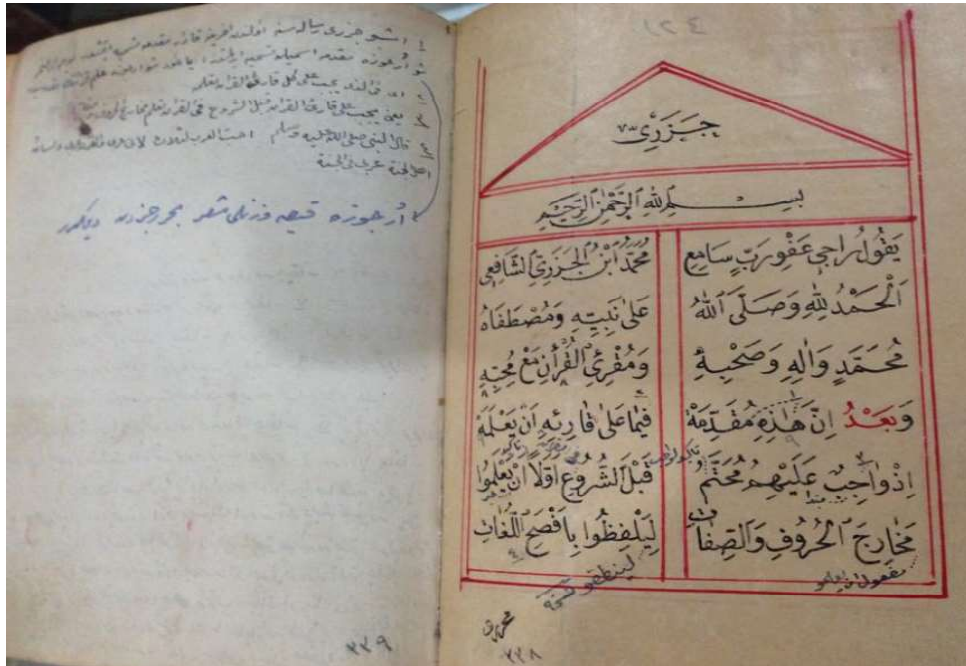
¹⁷ a.g. mecmua, a.y.

Resim 2: Takrib (Usûlü) Kaideleri ilk ve son sayfa

3. Cezerî Mukaddimesi'nin Tercüme ve Şerhi

Müteahhirûn döneminin meşhur kıraat âlimi İmam İbnü'l-Cezerî'nin tecvide dair, hacmi küçük fakat muhtevası zengin bu değerli eserinin 35 sayfalık bir tercüme ve şerhinden ibarettir. Abdullah Hasib adlı bir hattat tarafından Muharrem-1352 (Mayıs-1933) ferağ kaydı ile el yazma küçük boy *Tayyibe* metninin sonunda (338-373 varaklar arasında) yer almaktadır.

Resim 3: Aşıkutlu'nun Cezerî Mukaddimesi üzerindeki çalışma notlarından

4. Hâşiyeli Tayyibe

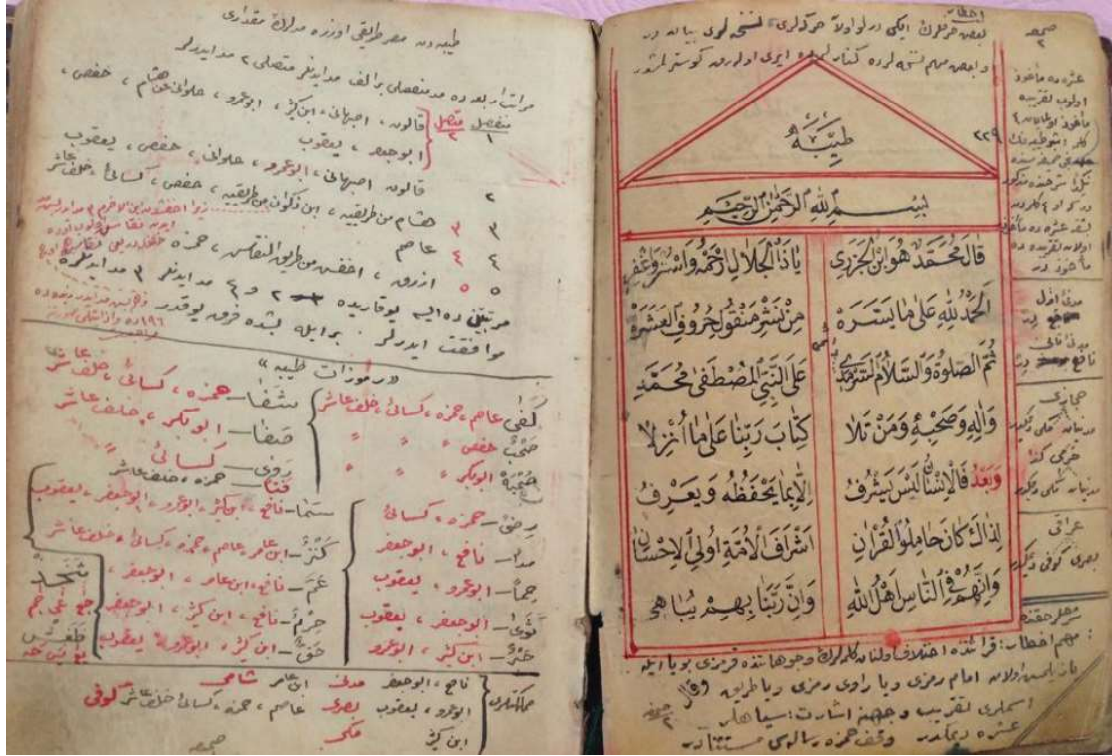
İmam İbnü'l-Cezerî'nin kısaca *Tayyibe* diye adlandırılan Elfiye türündeki manzum eseri üzerinde yapılan bir haşiye çalışmasıdır. Merhum Âşıkkutlu'nun dört ay gibi kısa sürede (1 Nisan 1934 - 5 Ağustos 1934 arası) yaptığı bu çalışma, bilindiği kadarıyla onun ilk müstakil telif eseridir. Yukarıda adı geçen Abdullah Hasib adlı müstensihin hatıyla (büyük bir ihtimalle 1352/1933 yılında) kaleme alınan küçük boy bir nüshanın satır ve sayfa aralarını, gayet nefis bir Osmanlıca el yazısı ile adeta dantel gibi işleyerek yazdığı 330 varaklık bir eserdir.

Resim 4: Hâşiyeli Tayyibe Şerhi'nin mukaddime ile metin şerhinin ilk sayfaları ile metin şerhinin son iki sayfası

5. Tayyibe Şerhi ve Haşiyesi

Âşıkutlu'nun, yukarıda mezkûr *Hâşiyeli Tayyibe*'yi esas alıp Kıraat ilmi üzerine yaklaşık yarım asırlık tecrübe ve birikimini de katarak Tayyibe üzerine yaptığı kapsamlı bir şerh çalışmasıdır. Eserin baş kısmındaki 15 sayfalık bölümde Âşıkutlu, gayet kısa şekilde kaleme aldığı kendi biyografisinin ardından İmam İbnü'l-Cezerî'nin uzunca bir haltercemesini verdikten ve imamları, râvîleri ve tarik sahipleri ile memleketlerini zikrettikten sonra, *Tayyibe*'de kullanılan rumuzları, ayrıca Mısır tarikine göre med miktarlarını kaydetmiştir. Bu eserde, özellikle Kur'an'daki bazı kelimelerin vücûhâtındaki müşkiller ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve suretleri şematik olarak gösterilmiştir. Tek sayfada kendi el yazısı ile yazılmış üç ciltten ibaret bir eserdir.

Resim 5: Âşıkutlu'nun *Tayyibe* üzerindeki çalışma notlarından

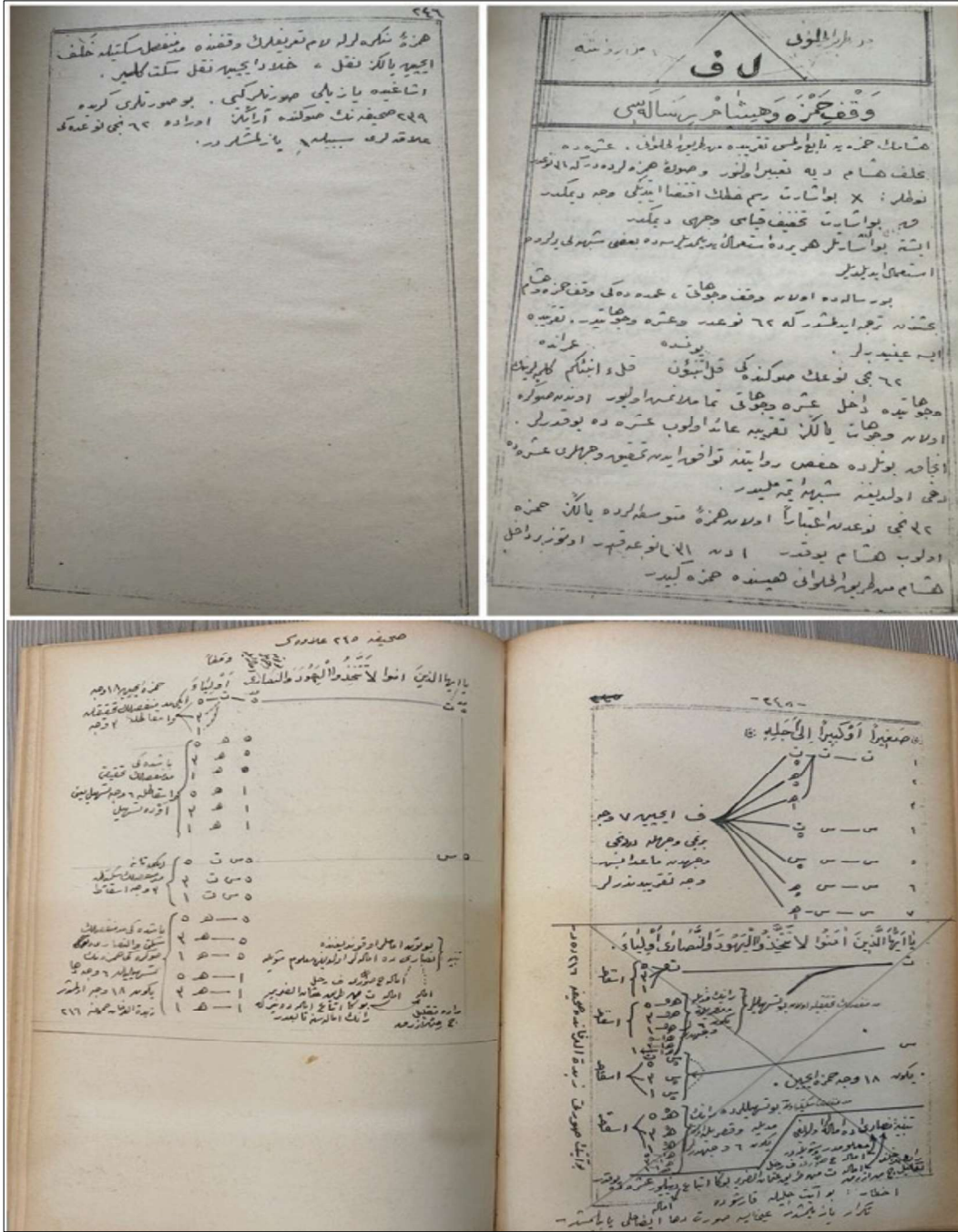
7. *Tayyibe*'nin Eلفaz Manası

Adından da anlaşılacağı üzere manzum *Tayyibe* metninin “kırık manalı” tercümesidir. Bununla birlikte yer yer metne dair ihtiva ettiği açıklamalar sebebiyle kısmen bir şerh çalışmasını andırmaktadır. Ayrıca bu kısa şerhli tercüme 29 kasette tek taraflı olarak bizzat seslendirmek suretiyle de kaydetmiştir.¹⁸

8. *Vakf-ı Hamza ve Hişam Risalesi*

İmam Hamza Kıraati ile İbn Âmir'in râvisi Hişam rivayetine mahsus olan ve üzerinde vakfedilecek Kur'an kelimelerindeki hemzelerin mahiyeti ve konumuna göre belirlenen altmış iki vakıf çeşidinden bahseden 35 sayfalık bir risaledir. *Tayyibe'nin Eلفaz Manası* adlı eser içinde bulunan bu risâlede, mezkûr imam ve râvîye ait vakıf vücûhât kuralları ve suretleri gösterilmiştir.

¹⁸ Söz konusu çalışmanın 1 no'lu bu kaseti üzerinde şu not yazılıdır: “Bantların bir yüzleri doldurulmuştur. Arka tarafları boştur ve boş kalacaklardır. Bu 1 (bir) numara, elfaz manasını yazdığımız eserin birinci sahifesi başından “bu eserin adı” diye başlar, dokuzuncu sahifesinin yirminci satırında “almışlardır” sözünde biter.”

Resim 6: Vakf-ı Hamza ve Hişam Risalesi. Tayyibe şerhinin bir bölümü iken muhtevasının önemine binaen müstakil bir risâle olarak ayrılmış

Fıkıhla ilgili olanlar

1. Ferâiz Risalesi

İslam Miras Hukuku'na göre varisler arasında mal taksiminin esaslarını ve hesaplanma yöntemlerini ihtiva eder.

2. Hac Risalesi

Hac rehberi niteliğindeki kitapçıkların ülkemizde henüz pek bilinmediği ve bulunmadığı dönemde, hacı adaylarına kolaylık sağlamak amacıyla kaleme aldığı haccın nasıl yapıldığına dair bir çalışmadır.

Vaazla ilgili olanlar

1. İlim-Amel-Cehil

1960'lı yılların başında yazdığı bu vaaz risalesi, D.İ.B.lığı Müşavere ve Dinî Eserler İnceleme Kurulu tarafından incelenerek müellifin ilmî kudretini belirtir mahiyette görülmüş ve bu çalışmaya istinaden dönemin Diyanet İşleri Başkanı merhum Ömer Nasuhî Bilmen'in "olur"u ile görevinde terfi etmiştir.¹⁹

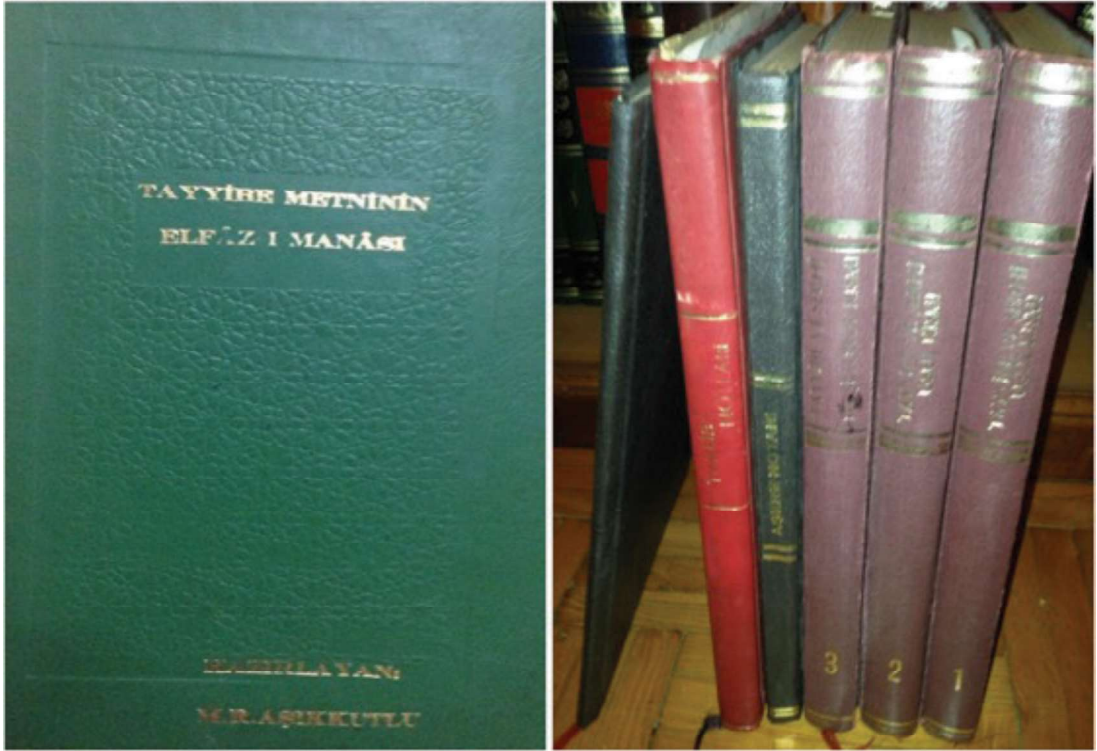
2. Vaaz ve dini konferans özetleri

Bunlar, söz konusu konferansların aylık özetleri olup Of müftülüğü'ne arzettiği vaaz ve irşad raporları mahiyetindedir.

Muhtelif Konularla İlgili Sorulara Yazdığı Cevaplar

Değişik dinî konulara dair kendisine sorulan sorulara verdiği yazılı cevaplar da Âşikkutlu Ho-caefendi'nin telif çalışmalarında önemli bir yekün teşkil etmektedir. Mesela, Kur'an, Kıraatler, Kur'an imlası, vakıflar/secavendler, namaz, zekât ve fitre gibi konularla ilgili sorulara cevap olarak kaleme aldığı mektuplar bu tür ilmî faaliyetler arasında sayılabilir.

Âşikkutlu'ya ait yukarıda mezkûr eserlerin hiçbiri henüz basılmış değildir.

Resim 7: Âşikkutlu'nun eserlerinden örnekler

¹⁹ Bu eserin başkanlık makamınca onaylandığına dair belge mevcut olmasına rağmen kendisine ulaşamamıştır.

Kaynakça

Âşikkutlu, Emin, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Dini Hayatın İntikalinde Ârif Bir Âlim Oflu Mehmet Rüştü Âşikkutlu Efendi”, *I. Uluslararası Geçmişten Günümüze Trabzon’da Dini Hayat Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 2016, cilt: I, s. 183-220.

Hakses Mecmuası, sayı, 126, Haziran 1975.

Günaydın, Mehmet, “Kıraat Alimi Mehmet Rüştü Âşikkutlu’nun Din Eğitimi ve Öğretimine Katkıları”, *Dini Araştırmalar*, Ocak-Nisan 2000, c. 2, sy. 6, s. 179-198.

Yavuz, Yusuf Şevki, “Bakkalzâde İsmail Hakkı”, *DİA*, IV, 545, İstanbul, 1991.

Yavuz, Yusuf Şevki, “Güven, Dursun Feyzi”, *DİA*, XIV, 328-329, İstanbul, 1996.